

**KENTPO EPΕYNAΣ THΣ BYZANTINHΣ
KAI METABYZANTINHΣ TEXNHΣ**

Συνοπτική έκθεση πεπραγμένων του έτους 1998

Τὴν 1η Μαρτίου 1998 τὸ Κέντρο ἔχασε τὸν ἰδρυτὴ του καὶ ἐπόπτη ἀκαδημαϊκὸ Μανόλη Χατζηδάκη, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε διεθνῶς ἓνας ἀπὸ τοὺς σημαντικότερους μελετητὲς τῆς βυζαντινῆς καὶ μεταβυζαντινῆς τέχνης καὶ ἰδιαίτερα τῆς ζωγραφικῆς. Γιὰ τὸ ἔργο του βλ. *Εὐφρόσυρον ἀφιέρωμα στὸν Μανόλη Χατζηδάκη*, Ἀθήνα 1991, σ. 3-23 καὶ γιὰ τὴν ἴδρυση τοῦ Κέντρου βλ. *Εὐρετήριο Βυζαντινῶν Τοιχογραφιῶν Ἑλλάδος*, 1. *Τὰ Κόθρα*, Ἀθήνα 1997, σ. 13-16.

Στὸ Κέντρο, στὸ ὁποῖο ὀρίσθηκε ἐπόπτης, ὅπως καὶ ἐπιστημονικὸς ὑπεύθυνος τῶν ἐπιχορηγούμενων ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴ Ἐρευνῶν ἐρευνητικῶν προγραμμάτων, ὁ ἀκαδημαϊκὸς κ. Σπύρος Ἰακωβίδης, ἐργάσθηκαν οἱ δύο ἐρευνήτριες κυρίες Ἰωάννα Μπίθα καὶ Σταματία Καλαντζοπούλου, στὴν πρώτη ἀπὸ τὶς ὁποῖες, ὡς ἀρχαιότερη ἐρευνήτρια, ἀνατέθηκε ἀπὸ τὴν Ἐφορευτικὴ Ἐπιτροπὴ ἢ διοικητικὴ καὶ λοιπὴ στήριξη τοῦ Κέντρου. Κατὰ τὸ 1998 συνεργάσθηκαν στὰ πλαίσια τῶν διαφόρων ἐρευνητικῶν προγραμμάτων οἱ ἀρχαιολόγοι κ.κ. Ἑλένη Παπαβασιλείου (ἀποσπασμένη ἀπὸ τὴν Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ ἀπὸ 1ης Δεκεμβρίου 1997 - 30ῆς Μαΐου 1998), Ἀγγελικὴ Κατσιώτη, Ἑλένη Κάτσα, Διαμάντω Ρηγάκου, Κωνσταντία Κεφαλᾶ, ὁ Ἐφορος Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων κ. Ἡλίας Κόλλιας, ὁ ἀρχιτέκτων κ. Νίκος Ζαρίφης καὶ ὁ φωτογράφος κ. Νίκος Κασέρης. Ἐπίσης τὸ Κέντρο συμμετεῖχε στὸ πρόγραμμα τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν «Ἐπιχειρησιακὸ Πρόγραμμα Ἐκπαίδευσης καὶ Ἀρχικῆς Ἐπαγγελματικῆς Κατάρτισης—ΕΠΕΑΕΚ—» ἀναλαμβάνοντας νὰ ἐκπαιδεύσει τρεῖς φοιτητὲς τὸν κ. Νίκο Μεלבάνι (Σεπτέμβριος), τὶς κ.κ. Νατάσσα Χριστιᾶ (Ὀκτώβριος) καὶ Χριστίνα Τζωρτζάκη (μέσα Νοεμβρίου - μέσα Δεκεμβρίου).

Κατὰ τὸ 1998 οἱ ἐργασίες τοῦ Κέντρου ἐπικεντρώθηκαν κυρίως στὴν προώθηση τῶν ἐρευνητικῶν προγραμμάτων γιὰ τὴ σύνταξη τοῦ Γενικοῦ Εὐρετηρίου Βυζαντινῶν Τοιχογραφιῶν Ἑλλάδος καὶ τῶν Εἰδικῶν Εὐρετηρίων Χάλκης, Τήλου καὶ Ρόδου Δωδεκανήσου, καθὼς καὶ στὴν ὀργάνωση τῆς ἔδρας τοῦ Κέντρου σὲ γραφεῖο στὸ κτίριο τῆς Ἀναγνωστοπούλου 14 μετὰ τὴν ὀριστικὴ ἀποχώρηση ἀπὸ τὴν οἰκία

τοῦ Μανόλη Χατζηδάκη, ὅπου ὁ ἴδιος εἶχε παραχωρήσει γραφεῖο ἀπὸ τὸ 1982 στὴν ἀρχικὰ «Ύπηρεσία Συντάξεως Εὐρετηρίου Βυζαντινῶν Τοιχογραφιῶν Ἑλλάδος καὶ μετέπειτα (1994) «Κέντρο Ἔρευνας τῆς Βυζαντινῆς καὶ Μεταβυζαντινῆς Τέχνης», ὅπως καὶ τὴ χρήση τῆς προσωπικῆς του βιβλιοθήκης καὶ ἀρχείου.

Ἐρευνητικὰ προγράμματα

Ἀναλυτικὰ κατὰ τὸ 1998 συνεχίσθηκαν τὰ ἀκόλουθα ἕξι ἐρευνητικὰ προγράμματα τοῦ Κέντρου, τὰ ὁποῖα ἐνισχύθηκαν μερικὰ ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴ Ἑρευνῶν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν:

1. Γενικὸ Εὐρετήριο Βυζαντινῶν Τοιχογραφιῶν Ἑλλάδος (ὑπεύθυνη: Στ. Καλαντζοπούλου)

Συνεχίσθηκε ὁ ἐμπλουτισμὸς τοῦ Γενικοῦ Εὐρετηρίου μὲ νέα στοιχεῖα ἀπὸ ἀποδελτιώσεις. Συγχρόνως διορθώθηκε, συμπληρώθηκε καὶ ἐνημερώθηκε μεγάλο μέρος ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα δελτία. Συγκεντρωτικὰ ὁ ἀριθμὸς τῶν καταγραμμένων ἕως σήμερα ναῶν μὲ τοιχογραφίες ἀπὸ τὸν 7ο αἰῶνα ἕως τὸ 1500 ἀνέρχεται περίπου σὲ 2.500. Στὸ πρόγραμμα αὐτὸ βοήθησε ἡ ἐκπαιδευμένη φοιτήτρια Ν. Χριστιᾶ.

2. Εὐρετήριο Βυζαντινῶν Τοιχογραφιῶν Κυθέρων (ὑπεύθυνη: Ι. Μπίθα)

Ἡ ἔκδοση τοῦ Κέντρου «Μανόλης Χατζηδάκης, Ἰωάννα Μπίθα, Εὐρετήριο Βυζαντινῶν Τοιχογραφιῶν Ἑλλάδος, τ. 1 Τὰ Κύθηρα, Ἀθήνα 1997» παρουσιάσθηκε ἀπὸ τὸν ἀκαδημαϊκὸ κ. Νικόλαο Κονομῆ στὴν ἐτήσια γενικὴ συνέλευση τῆς Διεθνoῦς Ἐνώσεως Ἀκαδημιῶν στὸ Παρίσι τὸν Ἰούνιο καὶ ἔτυχε τῆς γενικῆς ἐπιδοκίμασίας, ἐνῶ ἀκολούθησαν προτάσεις ἐπέκτασης τοῦ προγράμματος σὲ διεθνῆς ἐπίπεδο. Παράλληλα τὸ βιβλίον παρουσιάσθηκε στὴν ἑφημερίδα Καθημερινὴ ἀπὸ τὴν ἐπίτιμη Διευθύντρια τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου κ. Μυρτάλη Ἀχειμάστου-Ποταμιάνου (8-2-1998), ἐνῶ δόθηκαν συνεντεύξεις ἀπὸ τὴν Ι. Μπίθα στὴν ΕΤ1 (5 λεπτά) καὶ τοὺς ραδιοφωνικοὺς σταθμοὺς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (60 λεπτά) καὶ τῆς Πειραικῆς Ἐκκλησίας (30 λεπτά). Ἐπίσης ἀπὸ τὴν Ἐταιρεία Κυθηραϊκῶν Μελετῶν ὁργανώθηκε εἰδικὴ πανηγυρικὴ τελετὴ (6-5-1998), ὅπου παρουσιάσθηκε τὸ βιβλίον ἀπὸ τοὺς καθηγητὲς κ.κ. Παναγιώτη Λ. Βοκοτόπουλο καὶ Χρύσα Μαλτέζου.

Ἐγκρίθηκε ἀπὸ τὴ Σύγκλητο (19 Φεβρουαρίου 1998) ἡ μετὰφραση καὶ ἔκδοση στὰ ἀγγλικά τοῦ παραπάνω βιβλίου ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν προχώρησαν ἀκόμη οἱ σχετικῆς ἐργασίες λόγω γραφειοκρατικῶν δυσκολιῶν.

Γιὰ τὴ συμπλήρωση τοῦ Φωτογραφικοῦ Ἀρχείου Κυθέρων καὶ τοῦ σχετικοῦ Ἀρχείου Μνημείων, καθὼς καὶ ἐν ὄψει τῆς προγραμματιζόμενης ἔκδοσης τοῦ τόμου

στά αγγλικά, πραγματοποιήθηκε έρευνητική έπιστημονική αποστολή στα Κύθηρα από την Ι. Μπίθα (12-17 Οκτωβρίου), στην οποία συνεργάστηκε ή αρχαιολόγος Κ. Κεφαλά και βοήθησε ή αρχαιοφύλακας τής 'Αρχαιολογικής 'Υπηρεσίας κ. 'Ερατώ Γοράκη. 'Οργανώθηκε τὸ σχετικὸ 'Αρχεῖο Μνημείων ἀπὸ τὸν ἐκπαιδευόμενο μεταπτυχιακὸ φοιτητὴ Ν. Μεלבάνι.

3. Εὐρετήριο Βυζαντινῶν Τοιχογραφιῶν Χάλκης καὶ Τήλου Δωδεκανήσου (ὕπευθυνη: Ι. Μπίθα)

Κατὰ τὸ 1998 ὀλοκληρώθηκε μετὴν οἰκονομικὴ ἐνίσχυση τῆς 'Επιτροπῆς 'Ερευνῶν ή τρίτη φάση τῆς σύνταξης τοῦ Εὐρετηρίου Βυζαντινῶν Τοιχογραφιῶν γιὰ τὰ νησιὰ Χάλκη καὶ Τήλο (Γ' φάση, χρῆση 1997 καὶ 1998: 2.000.000 δρχ., πού ἀφοροῦσαν ἀμοιβές συνεργατῶν καὶ φωτογραφικὲς ἐργασίες). Συγκεκριμένα, ὀλοκληρώθηκε ή πρώτη φάση ἐπεξεργασίας τῶν κειμένων 37 ναῶν τῆς Τήλου ἀπὸ τὴν Ι. Μπίθα καὶ τὴν ἀρχαιολόγο 'Ελ. Παπαβασιλείου καθὼς ἐπίσης ή ἐπαγγελματικὴ φωτογράφιση τῶν ὑπολοίπων βυζαντινῶν τοιχογραφιῶν τῆς Τήλου ἀπὸ τὸν φωτογράφο Ν. Κασέρη (31 θέματα). Συγχρόνως ἔγινε καταγραφή τοῦ ὕλικου ἀπὸ τὴν 'Ελ. Κάτσα καὶ τὴν ἐκπαιδευόμενη μεταπτυχιακὴ φοιτήτρια Χρ. Τζωρτζάκη. Κατὰ τὸ διάστημα 8-13 Νοεμβρίου 1998 πραγματοποιήθηκε ἐρευνητικὴ ἐπιστημονικὴ ἀποστολὴ στὴν Τήλο μέσα στα πλαίσια εὐρύτερης ἀποστολῆς στα Δωδεκάνησα (2-14 Νοεμβρίου 1998) ἀπὸ τὴν Ι. Μπίθα μετὸ σκοπὸ τὸν ἐλεγχὸ καὶ συμπλήρωση τῆς καταγραφῆς καὶ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν σχεδίων καθὼς καὶ τὴ φωτογραφικὴ τεκμηρίωση. Στὴν ἀποστολὴ συμμετεῖχαν ή ἀρχαιολόγος Δ. Ρηγάκου καὶ ὁ φωτογράφος Ν. Κασέρης μετὸν βοηθὸ του Gerry Brisch, ἐνῶ πολύτιμη καὶ οὐσιαστικὴ ἦταν ή βοήθεια τοῦ ἀρχαιοφύλακα τῆς 'Αρχαιολογικῆς 'Υπηρεσίας κ. Παντελῆ Γιαννουράκη.

4. Εὐρετήριο Βυζαντινῶν Τοιχογραφιῶν Ρόδου Δωδεκανήσου (ὕπευθυνη: Ι. Μπίθα)

Προχώρησαν οἱ προπαρασκευαστικὲς ἐργασίες γιὰ τὸ Εὐρετήριο Βυζαντινῶν Τοιχογραφιῶν γιὰ τὸ νησί τῆς Ρόδου, τὸ ὁποῖο θὰ περιλαμβάνει 100 ναοὺς μετὸ βυζαντινὲς τοιχογραφίες. Συνεχίσθηκε ή συνεργασία μετὸν 'Εφορο Βυζαντινῶν 'Αρχαιοτήτων κ. 'Ηλ. Κόλλια καὶ τὴν ἀρχαιολόγο κ. 'Αγγ. Κατσιώτη καθὼς καὶ ή ἐργασία στα 'Αρχεῖα τῆς τοπικῆς 'Εφορείας κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐρευνητικῆς ἐπιστημονικῆς ἀποστολῆς στὴ Ρόδο (2-7 καὶ 14 Νοεμβρίου) μέσα στα πλαίσια εὐρύτερης ἀποστολῆς στα Δωδεκάνησα (2-14 Νοεμβρίου 1998) ἀπὸ τὴν Ι. Μπίθα μετὸ σκοπὸ τὸν ἐντοπισμὸ τῶν μνημείων, τὴν καταγραφή καὶ τὴ φωτογραφικὴ τεκμηρίωση. Στὴν

ἀποστολή συμμετείχαν ἡ ἀρχαιολόγος Δ. Ρηγάκου καὶ ὁ φωτογράφος Ν. Κασέρης με τὸν βοηθό του G. Brisch. Καταγράφηκαν 6 ναοὶ καὶ ὀλοκληρώθηκε ἡ ἐπαγγελματική φωτογράφιση ἑνὸς ναοῦ (14 θέματα).

5. Εὐρετήριο Βυζαντινῶν Τοιχογραφιῶν Βεορίας Μακεδονίας

Στὰ πλαίσια τῆς συνέχισης τοῦ ἐρευνητικοῦ προγράμματος ἔχει ἐγκριθεῖ ἡ Β' φάση ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴ Ἑρευνῶν ὕψους 2.000.000 δρχ. Τὴ σύνταξη τοῦ Εὐρετηρίου ἔχει ἀναλάβει ὁ καθηγητὴς κ. Εὐθύμιος Τσιγαρίδας.

6. Ἑλληνικὴ βιβλιογραφία γιὰ τὴ βυζαντινὴ καὶ μεταβυζαντινὴ ἀρχαιολογία καὶ τέχνη (ὑπεύθυνη: I. Μπίθα)

Τὸ ἐρευνητικὸ αὐτὸ πρόγραμμα τοῦ Κέντρου ἔχει σκοπὸ τὴν καταγραφή καὶ ἐπεξεργασία ὑπὸ τὴ μορφή λεπτομερειακῶν εὐρετηρίων τῆς τρέχουσας βιβλιογραφικῆς παρουσίας τῶν Ἑλλήνων βυζαντινολόγων τόσο στὴν Ἑλλάδα ὅσο καὶ στὸ ἐξωτερικό. Κατὰ τὸ 1998 ἀποδελτιώθηκε περιορισμένος ἀριθμὸς δημοσιευμάτων τῶν ἐτῶν 1996-1998 λόγω ἰσχυροῦ ἐμπλουτισμοῦ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Κέντρου.

Ἀ ρ χ ε ῖ α τ ε κ μ η ρ ῖ ω σ η ς

Τὸ Φωτογραφικὸ Ἀρχεῖο τοῦ Κέντρου ἔχει συγκεντρώσει συνολικὰ 517 ἐπαγγελματικὲς διαφάνειες διαφόρων formats, 200 ἀσπρόμαυρες ἐπαγγελματικὲς φωτογραφίες (6×6 format ἀρνητικοῦ), 3.400 διαφάνειες 35 mm, 3.000 ἐγχρωμες φωτογραφίες (35 mm format ἀρνητικοῦ) καὶ 1.174 ἀσπρόμαυρες φωτογραφίες (35 mm format ἀρνητικοῦ). Ἔχουν καταγραφεῖ 200 ἀρνητικὰ ἐγχρωμων καὶ μαυρόασπρων φίλμς. Στὴν καταγραφή τοῦ Φωτογραφικοῦ Ἀρχείου συνέβαλαν ἡ Ἑλ. Κάτσα, ὁ Ν. Μελβάνι καὶ ἡ Χρ. Τζωρτζάκη.

Τὸ Ἀρχεῖο ἀρχιτεκτονικῶν σχεδίων τοῦ Κέντρου ἔχει συγκεντρώσει συνολικὰ γιὰ Κύθηρα, Δωδεκάνησα καὶ Βέροια 200 πρωτότυπα ἀρχιτεκτονικὰ σχέδια.

Τὸ Ἀρχεῖο σχεδίων τοιχογραφιῶν τοῦ Κέντρου ἔχει συγκεντρώσει 30 πρωτότυπα σχέδια διακοσμητικῶν ἀπὸ Κύθηρα, Χάλκη καὶ Τήλο καὶ 18 πρωτότυπα σχέδια τοιχογραφιῶν ἀπὸ Κύθηρα.

Β ι β λ ι ο θ ῆ κ η

Ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ Κέντρου δὲν πλουτίζεται λόγω δυσχερείας τοῦ συστήματος προμήθειας βιβλίων καὶ κυρίως λόγω περιορισμένου κονδυλίου. Συνολικὰ συγκεντρώνει 678 καταγραφὲς τίτλων (βιβλία καὶ ἀνάτυπα), ἀπὸ τίς ὁποῖες οἱ 157 (51 βιβλία καὶ 106 ἀνάτυπα) εἶναι ἀποκτήματα τοῦ 1998, τὰ περισσότερα (150) ἀπὸ δω-

ρεές. Κατά τὸ 1998 καταλογογραφήθηκε ἡ Βιβλιοθήκη σὲ χειρόγραφα δελτία ἀπὸ τοὺς ἐκπαιδευόμενους φοιτητές.

Ἐξοπλισμός

Κατὰ τὸ 1998 τὸ γραφεῖο ἐξοπλίστηκε μὲ ἓνα βιβλιοστάσιο, μιὰ εἰδικὴ διαφανιοθήκη γιὰ τὴν προστασία καὶ προβολὴ τῶν διαφανειῶν καὶ μιὰ τροχήλατὴ συρταριέρα.

Δραστηριότητες τῶν ἐρευνητριῶν τοῦ Κέντρου

Ἡ ἐρευνήτρια τοῦ Κέντρου κ. Ἰωάννα Μπίθα ἐκτὸς ἀπὸ τὴ συμμετοχὴ τῆς στὰ ἐρευνητικὰ προγράμματα τοῦ Κέντρου ἀσχολήθηκε μὲ τὰ διοικητικὰ καὶ οἰκονομικὰ τοῦ Κέντρου καθὼς καὶ μὲ τὴν ὀργάνωση τῶν ἐρευνητικῶν προγραμμάτων ποὺ ἐπιχορηγοῦνται ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴ Ἐρευνῶν, φόρτος ἐργασίας ποὺ ἀνέλαβε ἐξ ὀλοκλήρου μετὰ τὸ θάνατο τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ Κέντρου ἀκαδημαϊκοῦ Μανόλη Χατζηδάκη. Πρὸς προώθηση τῆς ἔκδοσης τοῦ Κέντρου «Μανόλης Χατζηδάκης, Ἰωάννα Μπίθα, Εὐρετήριο Βυζαντινῶν Τοιχογραφιῶν Ἑλλάδος, τ. 1 Τὰ Κύθηρα», Ἀθήνα 1997 ἔδωσε συνέντευξὴ στὴν ΕΤ1 (5 λεπτά) καὶ τοὺς ραδιοφωνικοὺς σταθμοὺς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (60 λεπτά) καὶ τῆς Πειραιϊκῆς Ἐκκλησίας (30 λεπτά). Κατὰ τὸ 1998 ἔλαβε μέρος στὸ Δέκατο ὄγδοο Συμπόσιο Βυζαντινῆς καὶ Μεταβυζαντινῆς Ἀρχαιολογίας καὶ Τέχνης τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας (Ἀθήνα, 8-10 Μαΐου 1998) μὲ τὴν ἀνακοίνωση «Παρατηρήσεις στὴ μνημειακὴ ζωγραφικὴ στὰ Κύθηρα κατὰ τὸ 13ο αἰώνα» καὶ ἔδωσε δύο διαλέξεις στὴν Πολιτιστικὴ Ἐταιρεία Πανόραμα (Ἀθήνα, 2 καὶ 4 Ἰουνίου 1998) ἀφιερωμένες στὴ μνήμη τοῦ Μανόλη Χατζηδάκη μὲ θέμα «Ἀνάμεσα στὴν Πελοπόννησο καὶ τὴν Κρήτη: τὰ βυζαντινὰ Κύθηρα καὶ οἱ δεκάδες ἱστορημένες ἐκκλησιές τους». Δημοσιεύθηκαν οἱ ἐξῆς μελέτες τῆς: (α) «Παρατηρήσεις στοὺς εἰκονογραφικοὺς κύκλους τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνα», *Δελτίον τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας*, περ. Δ', τ. ΙΘ' (Ἀθήνα 1996-1997), Ἀθήνα 1997, σ. 251-284, 18 εἰκ. ἐντὸς κειμένου. (β) «Οἱ τοιχογραφίες τῶν Κυθῆρων. Ἀρχαιολογία καὶ τέχνη στὰ βυζαντινὰ καὶ μεταβυζαντινὰ μνημεῖα τοῦ νησιοῦ», *Ἡ Καθημερινή - Ἑπτὰ ἡμέρες*, Ἀθήνα, 5 Ἰουλίου 1998, σ. 9-12, 7 εἰκ. ἐντὸς κειμένου. Εἶναι ὑπὸ ἐκτύπωση ἢ ἀνακοίνωσή τῆς «Ἐνδυματολογικὲς μαρτυρίες μέσα ἀπὸ τὶς τοιχογραφίες τῆς μεσαιωνικῆς Ρόδου (14ος αἰ. - 1523). Μιὰ πρώτη προσέγγιση», *Πρακτικὰ τοῦ Διεθνoῦς Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου, Πόλη Ρόδου, ἀπὸ τὴν ἰδρυσὴ τῆς μέχρι τὴν κατάληψη ἀπὸ τοὺς Τούρκους 1523 (Ρόδος, 24-29 Ὀκτωβρίου 1993)*, 21 τυπωμένες σελ., 17 σχέδια ἐντὸς κειμένου καὶ 15 εἰκ. ἐκτὸς κειμένου.

Ἡ ἐρευνήτρια τοῦ Κέντρου κ. Σταματία Καλαντζοπούλου ἀσχολήθηκε μὲ τὸ ἐρευνητικὸ πρόγραμμα τοῦ Κέντρου γιὰ τὴ σύνταξη τοῦ Γενικοῦ Εὐρετηρίου Βυζαντινῶν Τοιχογραφιῶν Ἑλλάδος. Κατὰ τὸ 1998 ἔλαβε μέρος στὸ Δέκατο ὄγδοο Συμπόσιο Βυζαντινῆς καὶ Μεταβυζαντινῆς Ἀρχαιολογίας καὶ Τέχνης τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας (Ἀθήνα, 8-10 Μαΐου 1998) μὲ τὴν ἀνακοίνωση «Οἱ τοιχογραφίες τῆς Παναγίας Γοργοπηγῆς ἀπὸ τὸν Paul Durand».

Γιὰ τὸ Κέντρο

Ἰωάννα Μπίθα

Ἐρευνήτρια